

Kafkov Josef K.

Vrečko, 10.11.2006

- Franz Kafka je roman *Proces* napisal leta 1914, izšel pa je, kakor večina njegovih del, po njegovi smrti in sicer leta 1925.
- Roman se začne tako, da so prijeli Josefa K.-ja, ne da bi bil kriv, tako kot Ojdip, kriv brez krivde. Prideta dva gospoda, ki ga obvestita o aretaciji. Josef K. se kmalu po aretaciji zaplete v pogovor s stanodajalko, ga. Gruber, ki mu svetuje, naj tega ne vzame resno, ker misli, da gre za dejanje, ki ga ni treba razumeti, zato se naj s tem ne obremenjuje. (Podoben prizor pri Ojdipu in Jokasti. Jokasta se obesi, ko izve da je njen mož Ojdip, njen sin. Preden se obesi, prepozna to resnico in se ji porodi misel, da mora ohraniti življenje. To pomeni, da v življenju ni treba vsega razumeti in odkriti, ker če ne bi vsega izvedela, bi bila srečna.) Tako misli tudi ga. Grubar. Pravi mu, naj ne raziskuje, ker ni kriv. Podobno mu svetuje tudi odvetnikova služabnica Leni. Vendar Josef K. in Ojdip ne sledita mislim teh žensk. Oba skušata s pomočjo svojega razuma odkriti ta proces, saj sta mnenja, da bosta lahko samo iz preteklosti pojasnila sedanost in prihodnost.
- V Josefovem življenju nastopi več žensk. Eno vlogo ima Elza, katere sliko nosi v žepu. Je ženska, ki ponoči dela kot natakarka, podnevi pa sprejema moške v posteljo. Najpomembnejša ženska Josefovega življenja je gospodična Bürstner, sostanovalka. Gospodična Bürstner pozno v noč hodi ven z različnimi moškimi. Ko pride domov, ji Josef zaupa svojo nesrečo, pove ji kaj se je zgodilo. Po povedani zgodbi jo objame in poljubi, kot se odžeja žival na studentu. Zanj je zelo pomembna, zaradi nje bo lahko preživel. Vedel je, da je to ženska, ki mu bo pokazala pravo pot, če ne želi, da bi se proces obnovil – odrešitev. Ta ženska ga bo napotila v območje prepoznanja, ki ga bo formuliral in se znebil dveh krivd, tiste, ki ga je pahnila v proces in tiste, zaradi katere se bo spraševal, zakaj je padel v ta proces.
- Z Bürstnerjevo se zopet sreča na koncu romana, ko ga ponoči prideta iskat gospoda in ga odpeljeta. Josef se upira, dokler se pred trojico ne pojavi Bürstova. Takoj, ko jo zagleda pred seboj, se neha upirati. Pomeni mu zadnjo vzpodbudo pred smrtjo. Začne ji slediti samo zato, da ne bi pozabil vzpodbude, ki mu je pomenila. Josef spozna, da je njegovo življenje zavoženo, ker je želel z dvajsetimi rokami posegati v svet. Srečanje z gospodično pomeni spoznanje, da se je neustrezno vedel do sveta. Svoje zmotne ne more popraviti, zato končno spozna svojo zmoto. Ko gospodična Bürstner zavije, je opravila nalogo, Josef pa jo je lahko pogrešal. Če Josef ne bi šel v to smer, bi se proces začel znova in bi bil zopet na začetku.
- Dve pomembni srečanja, kjer je podobnost in sledenje Sofoklesu. Slikar Titorelli pri skrivnem sodišču slika sodnike, ki so si podobni, in pokrajine, puščave, ki so iste. Titorelli se je spretnosti naučil od očeta. Josef K. kupi tri njegove slike, ki so popolnoma iste. Titorelli slika brez navdiha in ne sme izdati skrivnosti obrti. Včasih ga tudi zanese in nastanejo čudne stvari, ki jih svet ne sme videti. Titorelli slika podobo Pravice, žensko figuro z zavezanimi očmi in tehtnico. Prevzame ga slikarski navdih, Josef opazuje kaj se dogaja. Pod prsti se podoba pravice spremeni, in zdelo se je, da je pred Josefom boginja zmage in potem boginja lova. Tu gre za dobesedno prepesnitev Kralja Ojdipa, ko odpoje zbor pesem o bežeči živali, ki ne more uiti pred prerokbo. Skladno s to metamorfozo Titorelli zasnuje pomoč strankam tako, da predlaga navidezno oprostitev ali zavlačevanje. Slikar ve, da je treba nedolžnega oprostiti. Titorelli pravi, da odkar je tu v službi ni bil še nihče oproščen. Resničnih oprostitev ni. Navidezni oprostitev sledi

nova aretacija in potem nova navidezna oprostitev in tako naprej. Zavlačevanje, obravnava na 1. stopnji, proces se ne preneha, obtoženec je, kakor da bi bil prost. To je idealna oblika, ki jo sodišče ponudi. Josef doda, da ti dve poti preprečujeta resnično oprostitev.

- Sodišče in procesi potekajo med dvema skrajnostima, pravico in lovom. Zato se proces vrta v omenjenem krogu. Tako lahko tudi on s čopičem spremeni te tri boginje, kot je Ojdip po samooslepitvi začasno prost, vendar to še ni odrešitev.
- Josef se odreši šele v kamnolomu, ko glavo položi na kamen. Kamnolom je za Josefa sveto mesto. Roman bi se lahko končal drugače, vendar tega Kafka ne objavi (sanja lastno smrt in umre na gomili)

- Srečanje z duhovnikom v Stolnici. Josef mora partnerja peljati po mestu in se uči Italijansko, da bi mu lahko čim več razložil o tem mestu. S partnerjem se razideta in začne deževati. Tako gre Josef sam v cerkev. Spomni se prizora, ko telefonira služkinji Leni, ki mu pove, da ni nič res in da ga samo gonijo. Cerkev je prazna, ponovi se prizor med Terezijem in Ojdipom. V cerkvi se pojavi duhovnik, jetniški kaplan, ki ve, da bo v cerkev vstopil Josef. Sem je moral priti, ker ga je v to prisililo sodišče. Duhovnik ga pozdravi, se pokriža in se požene na prižnico, ker je bil v vlogi preroka, mora biti vzvišen. Josef se prestraši, ker ve, da se bo nekaj zgodilo. Skoraj že odide iz cerkve, ko zadoni duhovnikov glas, ki je prodiral po stolnici. Zaklical je: »Josef K.!«. Ta klic ga zadrži. Lahko bi odšel. To pomeni, da ni hotel razumeti, če pa se je delal, da razume, bi pokazal, da hoče ubogati. Obrne se k prižnici in duhovnik ga prikliče k sebi. Josef K. se ni upiral (krivda privlači sodišče) in steče k prižnici, kjer ga duhovnik obtoži, da je obtožen, Josef odgovori: »Ja«. Zopet je ženska imela prav. Kaplan doseže cilj, zato se spusti s prižnice, lahko se je približal Josefu in ga poklical po imenu, kjer se je skrivala njegova krivda. Kaplan začne pripovedovati zgodbo o Postavi. Ne more vstopiti skozi vrata, ki jih ni nikoli konec (Sfinga). Ta človek celo življenje stoji pred vrati in ko že skoraj umre pride vratar in reče: »Zakaj nisi vstopil?«

- Dva moža ga peljeta v neznano
- Stara gospoda (stara igralca) pripadata gledališču, napol sta nema (ritualna faza gledališča); Ojdip odhaja v spremstvu dveh hčera
- Zakaj je poslednje dejanje ta odhod z dvema možema?
- Primerjava s komedijo ni naključna (starejša faza je ritual)
- Kmalu bo konec te komedije
- Obred, koga je bilo treba gledati
- Ritual:
 1. - prišla sta Josefa K. (naučen šolski prijem)
 - Josef K. bo kmalu postal neživa reč; Tetida drži Ahilu glavo kot bi že mrtev
 - do Josefa sta se vedla kot bi bil truplo, čeprav je bil še živ
 - ritual je vedno na odprtem mestu
 - formalno mrtev že na poti

 2. - na začetku se upira: RITUAL: - žival, ljudje: prostovoljna žrtev
 - upiranje je nesprejemljivo
 - neuspešen ritual
 - Ifigenija se ne upira kot žrtev, je prostovoljno žrtvovana, Sofoklej - Evripid, pri Ajshilu gre za umor - se upira

- Zakaj Kafka ne vtke novele Sanje?
- Kjer Josef K. prostovoljno odide v smrt
- Izpisano ime po prostovoljni smrti
- V romanu druga smrt
- Temne ulice, ženska gospodična Brüsner
- Daje trojici spodbudo, še posebej njemu
- Upiranje je nesmiselno, poslednja spodbuda voditeljice trojice
- Dokler ni postal prostovoljna žrtev in dokler niso našli prave smeri
- Ona jih je do tega pripravila, pripeljala (Jokasta poskuša njega odvrniti od absolutnega spoznanja samega sebe, da ne bi znova začel procesa). Napaka: proces bi se zopet začel.
 - Naloga ženske:
 - Josef zelo govori o ženskah
 - Ženske imajo veliko moč
 - Bil bi že rešen, če bi ga one reševale
 - Rešila ga je lahko samo ženska
- Ojdip, odhod iz Teb, Kreon mu reče: "Vse ne more biti tvoje, glej kaj vse si že dosegel". Tega se drži Kafka: Samokritični Josef K.
- Razkrije resnico: z dvajsetimi rokami je segal v svet, hvaležen sem za nema gospoda, da sam pride do spoznanja, notranji monolog

Konec

- Upanje, dokončno spoznanje - tik pred fizično smrtjo
- Zasmehovanje, brez tega ni rituala: policisti
- Ojdip na Kolonu: dešifracija / razrešitev kralja Ojdipa, Ojdip se spusti k materi zemlji ali odide v nebo (prerokba drugače)
- Josefovo vzemljovzetje in vnebovzetje - TEOFANIJA
- Prišli ven iz mesta
- Prispeli so do pustega kamnoloma (brazda v zemlji - Ojdip: "Jokasta, brazdo v zemljo sem vsejal"), legel bo k svoji materi zemlji, poslednje prebivališče
- Slačenje Josefa K. (Ojdipa sta tudi slekli)
- Ritualni umor žrtve
- Vse je ustregel kar sta gospoda želela
- Prostovoljna žrtev
- Natančna pri položaju Josefove glave, kako položiti glavo ali lobanjo; kažipot v posmrtno življenje - prostor duha, zavesti, ne sme biti pod zemljo
- S skrbjo položena glava na kamnu sredi kamnoloma
- Kamnolom je polkrog, je podobnost z grškim gledališčem
- Glave ni bilo mogoče položiti v pravi položaj
- Prisiljen, neprijeten položaj
- Nazadnje sta glavo prepustila naključnemu položaju, ritual ni potekal kot bi moral
- Ni umiral za vse, ne bo žrtvovan za druge, tu je bil samo v svojem lastnem imenu, zastopal je samo samega sebe
- Trikotnik, v čisti zakol umor
- Vse kaže, da bo to ritual, a temu ni tako (pri Ojdipu ni napak, oblačenje, slačenje ...)

- Zadnja napaka:
 - Gospoda ne vesta, kako bi ga pokončala (nož)
 - Sam se noče zabosti, ker to ni ritual. Če bi se zabodel sam, bi bil to samomor in s tem bi priznal svojo krivdo.

- 1. Umor - obredna smrt
- 2. Samomor - ne želi ga storiti
- 3. Zakol - sodišče obsodilo in eksekutiralo (izvršilo), premikal se je, ogledoval si je okolico, postal je nemiren
- 4. Brutalni zakol - namesto ritualnega umora, samomora ali eksekucije se zgodi brutalni zakol, umrl je kakor stekel pes (živalske smrti), sramota ga bo preživela, vse drugo bo minilo, umrl je sramotne živalske smrti (usoda v vseh romanih).

- Kafka ni želel skleniti kroga, noče tistega kar se je Ojdipum zgodilo na Kolonu, namesto samomora se zgodi zakol človeka, ker je stalno govoril da ni kriv, razen v zadnjem trenutku.
- Premik glave - zagledal je svetleče okno
- Razmaknile so se oknice in nek šibak ter visok človek se je sunkoma sklonil naprej in še dlje stegnil roke proti Josefu
- Dober človek? Vsi ljudje? Je bila mogoč še mogoča? Ta človek poruši ritual (ritual si je ogledal človek)
- Človeštvo v celoti ali samo človek? Vsi ljudje imamo podobno usodo kot en človek (obratno).
- Temu človeku je Josef stegnil roke in razprl prste. Tik pred nečloveškim zakolom sta na daleč sklenila roki dva človeka (Josef K. in neznanec), in tako želela zaključiti ta ritual.

- Ni bilo rešitve, proces se ni mogel končati.
- Nevidno sodišče, nevidna obtožnica
- V zadnjem hipu je v ugašajočem pogledu videl oba klavca kako ga gledata, ničnost procesa, ničnost upiranja, ničnost sodnikov, in se predal upanju na rešitev

- Kafka ni končal z naključjem - oslepitev, spoznanje pred oslepitvijo (isto pri Ojdipu)
- Je bila pomoč sploh še mogoča? Ojdip je lahko udejanjil svojo ritualno smrt, ta smrt zapiše obe krivdi - prerokbo in njegov delež. Očiščen objektivne in subjektivne krivde, očiščen vsega, katarza je popolna.
- Smrt je tragična (vseh velikih junakov evropskega romana npr. Don Kihot)
- Sprejel je svoj sramotni način bivanja - parafraza Don Kihotovih zadnjih besed

- Spoznanje
- Židovsko poreklo, v Pragi, srednja Evropa
- Krščanska tradicija - močna, protestantizem (neizbrisan pečat)
- Spoznanje (z dvema rokama naj sega v svet)
- Vse interpretacije to preskočijo
- Junaka je treba rešiti (Ojdipa Sofokles reši)
- Pri Kafki je zadeva modificirana - usodnost Kafka zamenja z milostjo in upanjem (krščanstvo)